

'Strength for the Free World'

Piet Creve, departement Archief AMSAB

Op 12 december vorig jaar organiseerde het Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij (SOMA) een colloquium over het Marshallplan en België.

In 1947 trok de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken in een toespraak aan de Harvard University de krijtlijnen waarbinnen omvangrijke Amerikaanse hulp aan het naoorlogse Europa vrijgemaakt kon worden. *"Our policy is directed not against any country or doctrine but against hunger, poverty, desperation and chaos"*, verzekerde Marshall daarbij. Zijn plan werd echter al snel een slijtzwam tussen West en Oost; een etappe in de snel verkoelende verhoudingen tussen de voormalige geallieerden. Het colloquium ging uit van de bijzondere plaats die België bekleedde in de naoorlogse context. In tegenstelling tot de meeste andere Europese landen kwam de economie hier snel op gang. In het buitenland was er zelfs sprake van het Belgische mirakel. Deze relatief gunstige positie leidde er wel toe dat België maar in beperkte mate op Marshallhulp beroep kon doen, zeker wat schenkingen betreft⁽¹⁾. Maar allicht even belangrijk als de economische aspecten van het Marshallplan waren de politieke dimensies ervan. De Amerikanen wilden het communisme in West-Europa de pas afsnijden en een West-Europese economische, politieke en militaire samenwerking patroneren tegenover het blok dat zich vormde onder leiding van de Sovjet-Unie. De Belgische communisten probeerden in februari 1948 een staking die vooral rond looneisen draaide, om te buigen naar een protestactie tegen de regering en haar houding ten opzichte van het Marshallplan. Volgens de communisten zou dat plan tot mas-

'Strength for the free world', het logo van de Amerikaanse leveringen voor Europa (U.S. Information Agency international)

sale werkloosheid leiden. Washington werd ook inmenging in de binnenlandse aangelegenheden aangewreven. Maar de communisten vochten een verloren strijd.

Uit onderzoek blijkt dat quasi alle kranten het Marshallplan steunden. In de socialistische pers ging een algemene pro-Amerikaanse stemming samen met waardering voor het planmatige in het voorstel van Marshall⁽²⁾.

AMSAB-medewerker Rik Hemmerijckx ging in een gebalde maar heldere bijdrage de houding na van het ABVV ten opzichte van het Marshallplan. Toen de Amerikaanse minister zijn idee lanceerde, zaten socialisten en communisten samen in het ABVV. Voor de eersten was het duidelijk dat het Marshallplan moest goedgekeurd worden; de laatsten engageerden

zich in de mislukte staking van februari 1948. Kort erna verloren de communisten hun machtspositie in de vakbond. Het Marshallplan fungeerde aldus als katalysator van de politiek-ideologische tegenstellingen binnen het ABVV. Als voorstander van het plan werd de socialis-tische vakbond evenwel niet betrokken bij de uitvoering ervan.

Andere bijdragen liepen uiteen van een Ameri-kaanse kijk op het onderwerp, over een ana-lyse van de Belgisch-Amerikaanse betrekkin-gen tot het beeld van de Koude Oorlog in stripverhalen. In bijna alle bijdragen viel de naam van Paul-Henri Spaak die onmiskenbaar een cruciale rol gespeeld heeft in de uitbouw van het Atlantische partnerschap. Het is een beetje jammer dat het optreden van Spaak of de positie van de socialistische partij in deze niet echt belicht werden. Zo stelt de Leuvense historicus Pieter Lagrou dat Amerikaanse po-litici de BSP tussen 1944 en 1948 beschouwden als de beste garantie voor een stabiel en loyaal België⁽³⁾. En hoewel een pro-Amerikaanse stem-ming binnen de socialistische partij domineerde, waren er toch dissidente stemmen. Henri Rolin bijvoorbeeld plaatste bij het Marshallplan grote vraagtekens. En voor de voorstanders van een Europese derde weg tussen de twee groot-machten in vormde een uitgesproken pro-Amerikaanse opstelling van de partij een niet te nemen hindernis.

(1) K. VERAGHERT, De naoorlogse economie en het Marshallplan 1944-1960. In : M. VAN DEN WIJNGAERT en L. BEULLENS, *België onder de Koude Oorlog (1947-1989)*, Tielt : Lannoo, 1997, p. 75.

(2) Uit de bijdrage van Thierry Grosbois op het colloquium 'De houding van de Belgische nationale pers tegenover het Marshallplan 1947-1951', Brussel, 12 december 1997.

(3) P. LAGROU, Een oorlog achter de rug, een oorlog voor de boeg 1944-1965. In : M. VAN DEN WIJNGAERT en L. BEULLENS, *België onder de Koude Oorlog (1947-1989)*, Tielt : Lannoo, 1997, p. 132.